

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ในอดีตได้ทำการเกษตรแบบพอเพียงแก่การบริโภคในครัวเรือน และที่เหลือก็เพื่อแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นการแลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรที่ได้เพาะปลูกแตกต่างกัน ต่อมาจำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้นและความต้องการผลผลิตเพื่อนำมาบริโภคก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น ดังนั้นผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบในการบริโภคของประชากรก็ต้องเพิ่มขึ้นตามจำนวนและความต้องการของประชากรด้วย

การทำเกษตร เกษตรกรของประเทศไทยแต่เดิมมีวิธีการทำการเกษตรเป็นแบบวิธีธรรมชาติอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ การดูแลบำรุงรักษาพืชที่เพาะปลูกเพื่อให้เจริญเติบโตและได้ผลผลิตตามความต้องการ โดยการใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักตามกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ได้มีการใช้พืชพื้นบ้านบางชนิดเพื่อการควบคุมหรือกำจัดแมลงศัตรูพืช เช่น ใบสะเดา ซึ่งถูกนำมาบดทำเป็นสารละลายใช้ฉีดพ่นพืชผลและพืชสวนเพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืชหรือฆ่าแมลงศัตรูพืชได้ดีโดยไม่ก่อมลพิษ (วิสุทธิ ไบไม้, 2538 : 46) ทำให้ไม่เกิดปัญหาจากการคุกคามของแมลงศัตรูพืช จากความสมบูรณ์ของระบบนิเวศพืชบางชนิดจะเป็นตัวควบคุมวัชพืชเอง และระบบห่วงโซ่อาหารจะเป็นตัวช่วยให้ศัตรูพืชถูกทำลาย ต่อมาจากการที่ประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงมีการทำการเกษตรกรรมเพื่อนำผลผลิตที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริโภค นอกจากใช้บริโภคในครัวเรือนแล้วยังมีการเพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณมากขึ้น เพื่อนำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือน การเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรในยุคปัจจุบันที่มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นนี้ ได้มีการนำสารเคมีมาใช้ในการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช

ถึงแม้ว่าสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ให้ได้รับผลิตผลสูงแต่ทำให้มีผลกระทบที่ปรากฏต่อสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อม คือการเกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเกษตรกร เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ เกิดการเจ็บป่วยที่เกิดจากสารพิษสะสมอยู่

ในร่างกาย ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจและที่สำคัญคือเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราไม่เคยมีความรู้สึกเลยว่าเราได้บริโภคอาหารพิษและสารอันตรายที่ปนเปื้อนอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมเข้าไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสารดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบหรือก่อให้เกิดอันตรายแก่เราทันที ต่อเมื่อได้มีการสะสมตัวของสารพิษในร่างกายเป็นระยะเวลาหนึ่ง จึงพบว่าสายไปเสียแล้วสำหรับการใช้ความสามารถที่จะปรับตัวหรือป้องกัน (มนัส สุวรรณ, 2539 : 50)

สารเคมีที่ใช้ในการเกษตรมีความคงทนและสลายตัวช้าในสภาพธรรมชาติการสะสมและทวีความเป็นพิษจึงถ่ายทอดไปสู่วงจรของห่วงโซ่อาหารที่อิงทวีปริมาณมากขึ้นในแต่ละระดับชั้น นอกจากนี้การที่ธรรมชาติสร้างภูมิคุ้มกันให้ศัตรูพืชที่ได้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร ทำให้สายพันธุ์รุ่นต่อๆ มาของศัตรูพืชมีความต้านทานต่อสารเคมีที่ใช้และแพร่ระบาดมากขึ้น การใช้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตรปราบศัตรูพืชจึงมีความรุนแรงของพิษมากขึ้นซึ่งนอกจากจะกำจัดแมลงที่ทำลายพืชแล้วก็ยังทำลายแมลงที่มีประโยชน์ในการช่วยกำจัดแมลงที่ทำลายพืชไปด้วย ดังนั้นในระยะยาวเกษตรกรจึงพบปัญหาแมลงศัตรูพืชระบาดมากขึ้น และเกิดโรคพืชใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกที เช่น การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หนอนใยผัก และโรคบางชนิดของข้าว และยังส่งผลให้เกิดการสูญเสียแหล่งพันธุกรรม เพราะการเกษตรสมัยใหม่จะเลือกปลูกเฉพาะพันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตทางการค้าเท่านั้นในขณะที่เดียวกันก็พยายามที่จะกำจัดวัชพืชที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้หมดไป ฉะนั้นพันธุ์พืชที่มีประโยชน์และหลากหลายแต่เดิมในธรรมชาติที่มีส่วนในการสร้างสมดุลให้แก่ระบบนิเวศวิทยาจึงสูญพันธุ์ไป (กองวิชาการ สำนักวิชาการและแผน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2540 : 2-3)

เมื่อย้อนหลังกลับไปถึงอดีต จากหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เชื่อว่าจักรวาลเริ่มต้นเมื่อประมาณ 2 หมื่นล้านปี หลังจากนั้นได้มีวิวัฒนาการเป็นลำดับ สิ่งที่มีชีวิตในโลกนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณ 4 พันล้านปีที่แล้วมา สิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นนั้นมีสารดีเอ็นเอ (DNA) เป็นหน่วยพื้นฐานทางพันธุกรรมประกอบอยู่ โดยสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ได้มีการถ่ายทอด มีการกลายพันธุ์ (Mutation) ต่าง ๆ เรื่อยมา ถ่ายทอดกันมาเป็นลำดับ จนกระทั่งเกิดมีสิ่งมีชีวิตใหม่เกิดเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

ในดินแต่ละชั้นจะมีจุลชีพประมาณ 20 ล้านตัว มี 20 ล้านชีวิตอยู่ในนั้น ทำการสังเคราะห์อาหาร สังเคราะห์วิตามิน สังเคราะห์โปรตีน เชื่อมโยงกับไส้เดือนที่อยู่ในดิน เชื่อมโยงกับเชื้อราต่าง ๆ ต้นไม้เล็กต้นไม้อื่นต่าง ๆ มีรากหยั่งลึกไปในดินดึงเอาอาหารวัตถุต่าง ๆ จากส่วนลึกขึ้นมา เมื่อใบร่วงลงมาก็หาเอาอาหารกลับเข้ามาเป็นประโยชน์กับพืชเล็ก ๆ ซึ่งคลุมดินอยู่เพราะ

ฉะนั้นชีวิตสัตว์ จุลชีพเล็ก ๆ ใส้เดือน เชื้อรา ต้นไม้ สัตว์น้อยใหญ่ทั้งหมด ล้วนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายของชีวิตเป็นสายใยของชีวิตที่เชื่อมโยงกันอยู่ไม่ขาดสาย และอยู่ในสมดุล เช่นนั้นมาช้านานเป็นพันล้านปี (ประเวศ ะสี, 2539 : 11-12)

รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมา มีนโยบายการพัฒนาประเทศโดยเน้นเศรษฐกิจเป็นหลักจึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อการส่งออกมีการขยายพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมมากขึ้น ป่าถูกบุกรุกทำลายเพื่อปรับพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด กะหล่ำปลี แครอท มันฝรั่ง จิงและข่า เป็นต้น นอกจากนั้นในพื้นที่ทำนาหลังจากการทำนาแล้วแทนที่จะปล่อยให้ดินมีการฟื้นตัวกลับปลูกพืชไร่เพิ่มเติม เช่น หอม กระเทียม ถั่วเหลือง แคนตาลูป ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ตามสภาพธรรมชาติอย่างไม่เคยเป็นมาในอดีต จึงต้องมีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงอย่างมากทำให้เกิดมลพิษทางดินเพิ่มขึ้นมาซ้ำเติมอีก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของชาวนาที่นำไปสู่ความล้มเหลวและหนี้สินท่วมตัว และชาวนาต้องทอดทิ้งถิ่นเดิมไปขายแรงงานในต่างแดน เนื่องจากการพัฒนาแบบตัดสายใยของสมดุลธรรมชาติและทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ (วิสุทธิ ไบไม้, 2538 : 168-169)

เกษตรกรในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรชั้นเล็กและยากจน เป็นกลุ่มที่มีปัญหาทางอาชีพมากที่สุด เนื่องจากมีขนาดถือครองที่ดินเพื่อการผลิตน้อย เกษตรกรชั้นเล็กและยากจนเหล่านี้จึงต้องทำงานรับจ้างบางเวลาเพื่อหารายได้นอกจากการเกษตรมาจนเกือบครบครัน ปัญหาที่ซ้ำเติมคือสภาพดินที่ทำการเกษตรเสื่อมสภาพจากการใช้ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสารเคมีกำจัดวัชพืช ทำให้ผลผลิตลดน้อยลงอีก ยังต้องพึ่งรายได้จากนอกการเกษตรที่ส่วนใหญ่คืองานรับจ้างเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น งานรับจ้างส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเวลาและฤดูกาล เช่น ทำนา ทำไร่ งานก่อสร้าง หรือแรงงานรับจ้างในโรงงาน หัตถกรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ก็มีแรงงานประเภทอพยพจากชนบทเข้าไปเป็นแรงงานรับจ้างในเมือง

การทำการเกษตรกรรมในปัจจุบันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม จากการส่งเสริมเกษตรกรรมปลูกพืชที่ให้ผลผลิตมากและนำรายได้มาสู่เกษตรกรอย่างน่าพึงพอใจ การส่งเสริมเกษตรกรรมในแต่ละท้องถิ่นนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐคือ เกษตรอำเภอและเกษตรตำบล จะมีบทบาทสำคัญที่จะให้การส่งเสริม โดยแนะนำพันธุ์พืชใหม่ที่จะนำมาปลูกทดแทนพืชพันธุ์เดิมที่เคยเพาะปลูก ทั้งนี้เจ้าหน้าที่อาจจะเคยส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่อื่นได้ปลูกพันธุ์พืชใหม่และได้ผลมาแล้วหรืออาจนำมาทดลองปลูกในพื้นที่ที่แนะนำเป็นครั้งแรก ถึงอย่างไรเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องมีข้อมูลและได้ศึกษาถึงความเหมาะสมของพันธุ์พืชใหม่ที่จะส่งเสริมให้ปลูกมาแล้ว การส่งเสริมเกษตรกรรมใน

ปัจจุบันจะเน้นไปในการส่งเสริมเกษตรกรรมเพื่อส่งออก ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกษตรกรในชนบทมีงานมีรายได้แล้วยังช่วยให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น

ตำบลแม่สุกตั้งอยู่ตอนเหนือของอำเภอแจ้ห่ม มีลำน้ำแม่สอยและลำน้ำแม่สุกไหลผ่าน ประชากรตำบลแม่สุกมีอาชีพทำการเกษตร ปลูกข้าวนาปีและข้าวไร่เพื่อบริโภคและจำหน่ายบางส่วน ปลูกข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสัตว์ สำหรับพืชเศรษฐกิจของตำบลแม่สุก คือ ยาสูบ ซึ่งต้องใช้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตรและยังนับวันจะต้องเพิ่มปริมาณการใช้สูงขึ้น ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขุเสียดความหลากหลายทางชีวภาพเป็นพิษต่อสุขภาพของเกษตรกร สารเคมีตกค้างถูกชะล้างลงสู่ลำน้ำและแม่น้ำ ดินเสื่อมสภาพทำให้ผลผลิตตกต่ำมีผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ เกษตรกรละทิ้งอาชีพภาคการเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมทำให้สังคมล่มสลาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงดำเนินการส่งเสริมเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกให้เป็นทางเลือกที่จะปรับเปลี่ยนสังคมและเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

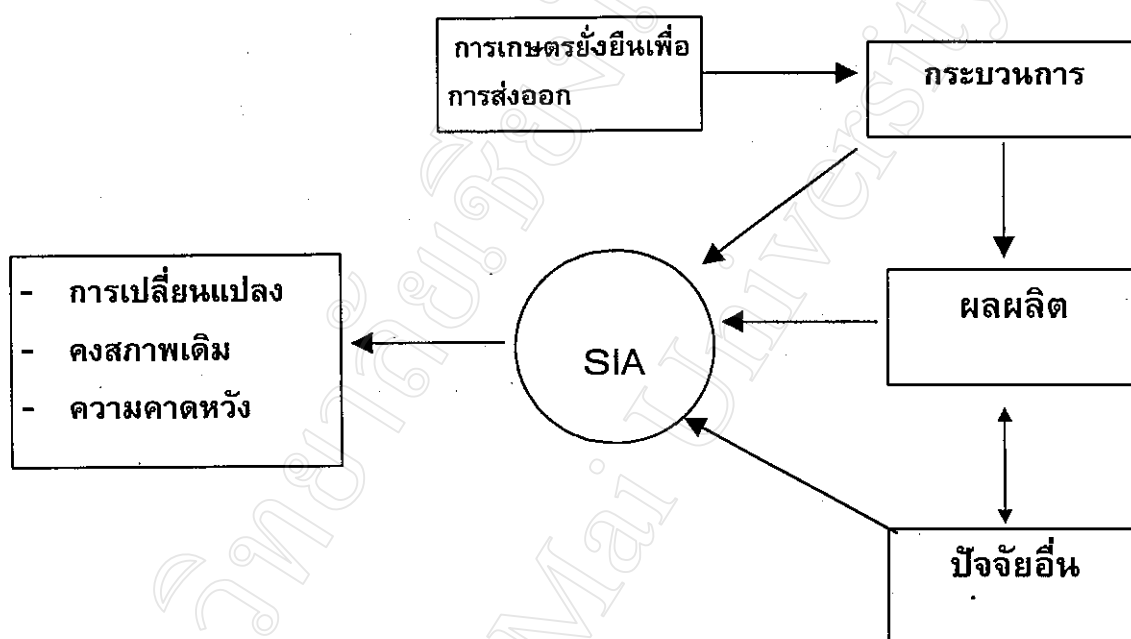
การส่งเสริมเกษตรกรรมเพื่อการส่งออก จะคำนึงถึงผลผลิตที่จะต้องเป็นที่ยอมรับของตลาดโลกในเรื่องของการปลอดสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรหรือหากมีก็ได้ในระดับไม่เกินที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานสากล ดังนั้นการส่งเสริมเกษตรกรรมเพื่อส่งออกจะมีผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจมากหรือน้อยกว่าการเกษตรกรรมดั้งเดิมที่เกษตรกรในท้องถิ่นได้เคยเพาะปลูกมาแล้วเพียงใด จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาการประเมินผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก และคาดว่าผลการศึกษานี้จะทำให้มีการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และสภาวะทางด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิด

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก

การเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกมีกระบวนการโดยไม่ใช่สารเคมีในการเกษตร จึงได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและตลาด การเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกจะมีผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างไรขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

การเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกเป็นการเกษตรที่สามารถทำได้ต่อเนื่อง อย่างเกื้อกูลกันได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นที่ยอมรับได้โดยคณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อมภายใต้ข้อกำหนดขององค์การการค้าโลก เพราะสินค้าเกษตรที่ได้นั้นเกิดจากกระบวนการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สมาชิกทั่วโลกภายใต้องค์กรแห่งนี้ในตลาดผู้บริโภคนขนาดใหญ่

การเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกมีต้นทุนต่อหน่วยสูงกว่าการเกษตรปัจจุบัน เพราะผลผลิตมีจำนวนน้อยในช่วงเริ่มต้น เนื่องจากพื้นดินและสภาพแวดล้อมที่ประกอบเป็นระบบนิเวศต้องใช้เวลาพอสมควรในการปรับตัวให้เกิดความสมดุลตามธรรมชาติ ราคาสินค้าเกษตรที่ผลิตได้ตามระบบการผลิตแบบยั่งยืนจึงสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไปและ จะมีราคามาตรฐานที่น่าพึงพอใจในเวลาต่อมา

ปัจจุบันแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกรรม เน้นไปในการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน เพื่อฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม ประกอบกับสภาพปัญหาเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในสภาวะวิกฤต จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนในการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกที่จะมีผลต่อการสร้างงานให้แก่เกษตรกรและสังคมในชนบท ตลอดจนยกระดับการครองชีพให้ดีขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกใน ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ปัจจุบันเกษตรกรของ ตำบลแม่สุก มีการเพาะปลูกใบยาสูบ และผักกาดเขียวปลี ซึ่งใช้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร เมื่อได้รับการส่งเสริมให้ทำการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกแล้ว จะมีผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินผล หมายถึง การหาความจริงด้วยวิธีการที่เป็นระบบ เป็นความจริงในระดับคุณเกณฑ์ หลักการ แบบแผน ซึ่งเป็นความจริงที่เกิดจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก

การส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก หมายถึง การส่งเสริมเกษตรกรทำการเกษตรให้สามารถมีผลผลิตในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมในระยะยาวการเกษตรยั่งยืนเป็นการเกษตรที่พัฒนามาจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเร่งผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการค้าทำให้มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการผลิต การใช้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี, สารเคมีปราบศัตรูพืชและวัชพืช

สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร หมายถึง ปุ๋ยเคมี สารเคมีปราบศัตรูพืช สารเคมีปราบวัชพืช

การเกษตรกรรมดั้งเดิม หมายถึง การทำการเกษตรโดยปลูกพืชผลใน ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม ก่อนการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่สืบเนื่องจากการส่งเสริมและเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรกรรมดั้งเดิมหรือปลูกพืชผลเดิมมาเป็นการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกใน ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม

ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลที่สืบเนื่องจากการส่งเสริมและเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรกรรมดั้งเดิมมาเป็นการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเกษตรกรในตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม ได้แก่ คุณภาพชีวิต ขนาดครอบครัว ความเข้มแข็งของสังคม

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลที่สืบเนื่องจากการส่งเสริมและเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรกรรมดั้งเดิมมาเป็นการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ได้แก่ รายได้ ค่าใช้จ่าย การกระจายรายได้

คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตส่วนตัวและครอบครัวที่เป็นสุข การมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็งในเรือนร่างที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความมั่นคงในอาชีพการงาน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

ความเข้มแข็งของสังคม หมายถึง สังคมที่มีประชากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการศึกษา เป็นสังคมที่พึ่งพาตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ขอบเขตของการศึกษา

1. **ขอบเขตพื้นที่** การศึกษาครั้งนี้สนใจศึกษาประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออกในเขต ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

2. **ขอบเขตของเนื้อหา** การศึกษาการประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก ได้กำหนดศึกษาเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 การเกษตรกรรมดั้งเดิมของเกษตรกร

- ชนิดของพันธุ์พืชที่เพาะปลูก
- การปลูกและการบำรุงดูแล
- การใช้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร
- จำนวนผลผลิตที่เพาะปลูก
- รายได้ที่ได้รับจากการเพาะปลูก

2.2. ผลกระทบจากการทำการเกษตรกรรมดั้งเดิม

- ผลกระทบทางสังคม
- ผลกระทบทางเศรษฐกิจ
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ดิน, น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ

2.3 การส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก

- ชนิดของพันธุ์พืชที่ส่งเสริมให้เพาะปลูก
- กระบวนการ
- ผลผลิต
- ปัจจัยอื่น
- รายได้ที่จะได้รับการเพาะปลูก
- ศึกษาพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน

2.4. ผลกระทบจากการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนเพื่อการส่งออก

- ผลกระทบทางสังคม
- ผลกระทบทางเศรษฐกิจ
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ดิน, น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ

3. ขอบเขตด้านประชากร การค้นคว้าครั้งนี้เน้นการศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องในเขต ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง กลุ่มต่อไปนี้

- เกษตรตำบล	จำนวน 1 คน
- เจ้าหน้าที่ส่วนงานที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 15 คน
- เกษตรกรที่ทำการเกษตรกรรมดั้งเดิม	จำนวน 45 คน
- เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมให้ทำการเกษตรยั่งยืน	จำนวน 5 คน